

Salamon Júlia

Kapocs

Szabó Eszter Ágnes *A csoda című*
kiállítása és búcsúztatója kapcsán

Szabó Eszter Ágnes 2024. április 3-án meghalt. Szabó Eszter Ágnes – a magyar internet széles nyilvánossága előtt mémesedett falvédőjéről ismert alkotó – 2024. március 4-én még nagyinterjút adott *Minden háziasszony DJ* címmel egy online életmód magazinnak.

Kiállítási enteriőr

Március idusa előtt két nappal *A sőtímorzsától a posztkoloniális konyhakutatásig* címmel tartott előadást alma materében, a Magyar Képzőművészeti Egyetemen, ahol intermédiá-művészként végzett, majd később művészeti doktori fokozatot szerzett. Előadásában a harmincéves eat arttal kapcsolatos alkotói kutatásába adott betekintést.

Március 27-én az ELTE szombathelyi Vizuális Művészeti Tanszékén oktatót négy hallgatójával közösen *Az események lelke* címmel perfor-

mált a Petőfi Irodalmi Múzeum időszakos kiállításán.

Április 6-án (szombaton) férje, a szintén képzőművész Ilauszky Tamás kiállítását nyitotta volna meg a Libellában, előtte egy nappal pedig kollégájával, Bordács Andrea esztétával véglegesítették volna a szombathelyi Irokéz Galériában április végén nyíló egyéni kiállításának apróbb részleteit és a végleges műtárgylistát.

A kiállítás címe – **A csoda** – már ekkor megvolt. Végül az alcím megváltozott: az időszakos kiállításból

SZABÓ ESZTER ÁGNES: Nem adlak másnak 2. – 2023

búcsúztató lett, a hétköznapi életet és a művészetet bizarrul, mégis magától értetődően összekapcsoló közösségi esemény. Eszternek, azt hiszem, tetszett volna.

A következőkben a rendezés vagy a munkák mélyebb elemzése helyett arra az egyetlen dologra koncentrálok a kiállítás kapcsán: a karnyújtásra lévő hétköznapiak és a művészeteken keresztüli elemelésnek, „keretezésnek” dinamikus ket-tősére. A kiállítás anyagában – nem meglepő módon – egymás mellett sorakoznak a művésznő eltérő számban és személyben megvalósuló kollaborációi, közösségi kezdeményezései. Ezt lajstromszerűen számba véve szerepelnek a tárlaton az olyan korai, ezredfordulós falvédői, amelyeken magának a cserének az aktusa, a művészetcsinálás és a főzés relációja már előkerül (ld.: *Traffic Jam*, *Hecker Péter*, *Saját készítésű dzsem cseréje műtárgyra műgyűjtemény létrehozása céljából és az élelmiszer értékének felbecsülhetlenségének okán*, 2001).

De szerepelnek a kiállítás központi tengelyébe helyezve nagy

léptékű közösségi hímzései is (ld.: a holland-magyar 2023-as *Békehímzés* vagy a Ludwig Múzeum *Slow Life* csoportos kiállításán végső formáját elnyerő *12 nm – Jöjjünk le a falvédőről*, 2018-2022).

Az elmúlt évtizedben két hazai, a nála eggyel fiatalabb generációhoz tartozó alkotóval, Kocsi Olgával (művésznevén Holy Olga) és Fajgerné Dudás Andreával is rendszeresen dolgozott együtt.

A Kocsi Olgával közös pszeudo-szentjük *Irma5seconds*, a *leesett falatok védőszentje A csoda* - kiállításban is autentikusan jelenik meg. Itt háttérként elmondható, hogy a Capa Központ *Let's Eatzine*-műhelye keretében dolgozták ki *Irma5seconds* alakját. (A kegytárgyakon keresztül manifesztálódó szent modellje egyébként Szabó Eszter Ágnes azonos nevű, szintén művészeti pályán mozgó lánya). Ennek is – mint Eszter más projektjeinek – megannyi leágazása van.

Az általam ismert egyik ilyen: a pesti Nagykörúton évtizedek óta gazdátlanul álló kapuszíni kirakatok egyikének-másikának a leesett falatok védőszentjének dedikált,

mosogatószivacs-füzérrel ékesített fülke-jellegű berendezése.

Amúgy ennek a műnek talán kevésbé tárgyalt aspektusa – amely megítélésem szerint Szabó Eszter Ágnes alkotómunkájának egyik motorja volt – a szülő és gyerek kapcsolat állandó, reflektív vizsgálata. (Hiszen a három vagy háztartásonként öt másodperces szabály is egy ilyen relációban működő hitrendszer azzal kapcsolatban, hogy még meddig számít higiénikusnak a falat.)

A *csoda* megnyitó-búcsúztató eseményén a pseudo szentek területén kétségkívül jártas Kocsi Olga egy barokkosan sugaras, ám családi evőeszközkeszlettel díszített szentségtartó formájú tárgygal (*Monstrancia*, 2022) küldött audioperformazon keresztül egy rövid jelet az űrbe. (Valahogy úgy, mint ahogy Eszter 2020-as *Idődilatació* című kozmikus falvédójén olvasható felirat is hirdeti: *Hiába halad / Pillanat a jövőben / Elérhetetlen*).

SZABÓ ESZTER ÁGNES: Traffic Jam, Nagy Schrim Renáta, Saját készítésű dzsemet cseréje műtárgyra műgyűjtemény létrehozása céljából és az élelmiszer értékének felbecsülhetlenségének okán

A másik, több témafronton is rendszeres alkotótárs, a fentebb említett Fajgerné. Vele Szabó Eszter Ágnes bő tíz éve indította a *Common Jam* (CJ) című közösségi projektet, amelynek édes íztartományaival mind a megnyitón (lekvárral töltött bonbonként), mind a kiállítás finisage-on (üvegen konzervált formában) találkozhatott a látogató.

A CJ alapvetően a közterületen álló almafák szüretelésére hívó mozgalom, amelynek kiállítótéri vetületei az eltett dzsemek és műtárgyak közötti kulturális és gazdasági töke-transzformáció, vagy a szüretekhez kapcsolódó, dokumentációként is szolgáló alkotások életre hívása.

Ezt láthatjuk Fajgerné egyes festményein vagy például Szabó Eszter Ágnes *Szentbékállai község közterületi gyümölcstérképe* című hímezett falvédőjén. (Budapest online közösségi gyümölcstérképe tavaly óta elérhető a commonjammap.comurl-en.)

A másik kapcsolódási pont Eszter két korai művéhez, a *DJ-szimulátor abroszhoz* (2000) és az *Anyatej-*

turmixhoz nyúlik vissza. Ahogy a kiállítás kurátora, Bordács Andrea több ízben utalt rá, az anyatej felnőtt közönségnek való felkínálása szociokulturális határátlépés is egyben. A kiállításon ezt a közös performatív mozzanatot rögzíti Fajgerné *Hozzátáplálás* című festménye (2017), amelyen a képtér alsó harmadában magát a *DJ-szimulátor abroszt* is felfedezhetjük.

A hétköznapi dolgok – sokszor művészeti kutatás keretében, hosszú távon vizsgált – területei közül Szabó Eszter Ágnes életművében kiemelkedik a főzés, az ételek mögötti gazdasági, történeti, politikai viszonyok feltérképezése. Ilyen az OFF-Biennále 2021-es kiadásán debütáló videóműve, a *Manióka show*, amely két televíziós formátumon keresztül (időjárásjelentés és főzőshow) beszél a klímaváltozás következtében elsivatagosodó Alföldről, és ennek nyomán a magyar konyha krumplis ételeket érintő kríziséről (és lőn, így születik meg a hamis- krumplis, maniókás tészta). [vö.: Az OFF-Biennále

Budapest 2014 óta a legnagyobb független kortárs művészeti esemény Magyarországon.]

A posztgyarmati érdeklődés itt is (illetve a rotterdami pop-up kalózkonyhában) vagy akár a lisszaboni ihletettséggű, kék-fehér csempékből kiinduló *A felfedezések és a felejtések kora* című kiállításán (2019) is tetten érhető volt. (Ez utóbbi a búcsúkiállításán egy interjú-trailerként szerepel.)

Szintén az étkezéshez köthető médium a jellegzetes konyhai falvédő mellett a tányér, amelyet röviden – Szabó Eszter Ágnes terminusával élve – *politikai porcelánokként*

írhatunk le (pl. *Kilakoltatás, Ételosztás* – Budapest Bike Maffia, *Iványi Gábor gyerekek között* – A bezárásra ítélt iskolák emlékére, *Free SZFE*, stb).

Ezek és a 2023-as friss hímzett munkái pár hónapja szerepeltek a Kahán Art Space *Budapest Blue* kiállításán is. A humor mellett komoly társadalmi téttel „beszélnek” ezek a munkák aktuális viszonyainkról. Ennek egyik legekleatásabb példája *Az istenek cselekedetei* – *Arakhné* vászna (2023-2024). Ez a mű a festéztörténetben oly sokszor feldolgozott versenyt (pl. Velázquez 1657-es *Szövőnők* című műve),

SZABÓ ESZTER ÁGNES: Szabó Eszter Ágnes találkozása David Bowie-vel – 2024

Athéné és Arakhné vetélkedését tárja elénk 21.századi kontextusba helyezve azt. Zeusz állatalakban elkövetett abúzázó cselekedeteit (Léda, Európé, Danaé) veszi számba, amelyeknek jelenkori áthallása a MeToo-mozgalom után pár évvel szertefoszlatja a mitologikus köntös adta pátoszt.

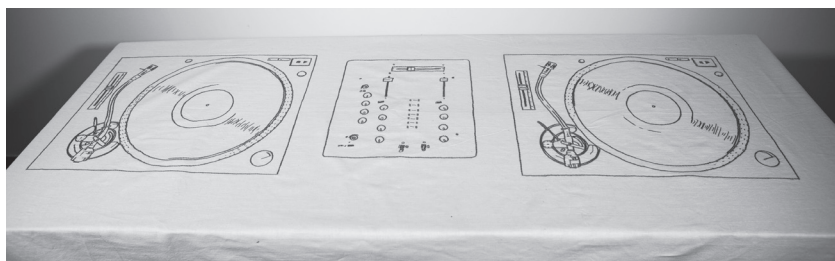
Zárásként már csak két alkotást említek:

A *Superman otthonkát* (2016), intézményi szinten, amely a maga sötétkék egyszerűségével és a ready-made humorosan frappáns popkulturális átkeretezésével fogadta a kiállításba belépő nézőt (az előtérben szóló zenés etűd, a Tóth Károllyal közösen jegyzett *Gyökérdal* foszlányain túl).

A másik mű egy – az időben hozánk legközelebb eső – közösségi

hímzés, amely a megnyitón még igen, de a záró eseményen már nem volt látható a galériatérben.

Bár Szabó Eszter Ágnes ujjai ezt sosem érintették, mégis szervesen gazdagítja életművét. A közösségi hímzés a művészno legismertebb művének – *Szabó Eszter Ágnes találkozásá David Bowie-val* – parafrázisa, amely április 4. és a megnyitó közti időszakban készült. A homage-gesztus mögött művészbarátok (Mindák Gergely, Szilágyi Csilla, Vámos Ágnes, Gubán Vera) álltak; a közösségi hímzésnek intézményi szinten a Vízivárosi Galéria adott otthont április 19-én. A hímzett falvédő végül *A csoda* kiállításról lekerült, hogy a művészet és élet tere közötti végérvényes kapoccsá váljon, május 7-én a tapolcai temetőben.

SZABÓ ESZTER ÁGNES: DJ szimulátor abrosz – 2000

KOCSI OLGA – SZABÓ ESZTER ÁGNES: Visitatio – 2022